

תיקון עולם בדרך-כפר

מה זה תיקון עולם?

תיקון עולם מבטא מחויבות לאורח חיים של נתינה ותודעת אחריות על הסביבה. על קהילת החינוך לשקף באורחות חייה את הנתינה האקטיבית ולחנך את היחיד לחרוג מעולמו שלו לטובת האחר. הנתינה האקטיבית והמאמץ שלנו כיחידים ויחידות לחרוג מעולמנו ולהיטיב עם אחרים חיונית לצמיחתנו כאנשים שלמים. יש בה מחד השפעה ושינוי של האחר והסביבה, ומאידך, העצמה וחיזוק של הערך העצמי והיכולת להתנהל בעולם מתוך תחושת ערך. משימתנו כמחנכים, בהיבט זה, היא לייצר הזדמנויות בהן החניך עובר ממעמד של מקבל למעמד של נותן. זהו, למעשה, תהליך של מעבר משורד למנהיג: השורד לוקח על מנת להתקיים בעוד המנהיג נותן על מנת לקיים. במנהיג נמצא הכוח לתת וגם האפשרות להוציא כוח זה אל הפועל.

יעדים:

1. תודעה אישית של מחויבות ואחריות – 'מעורבות ונתינה ברמת הפרט והקבוצות.
2. תודעה כפרית של "תיקון עולם" – 'קהילה של משמעות' שמשפיעה במעגלים מתרחבים...
3. "לטעת את העולם באדם" – הרחבת עולם התוכן של החניך – חוצה יבשות.

רציונאל:

בתפיסת "דרך כפר" ערך הנתינה והמעורבות חיוניים לגדילתו של אדם שלם. הרעיון המרכזי של תיקון עולם כרוך במעבר של האדם הצעיר ממעמד של מקבל למעמד של נותן. מעבר משורד למנהיג. שני ערכים מרכזיים באים לידי ביטוי בהשקפת הכפר על תיקון עולם. הנתינה האקטיבית והמאמץ של היחיד לחרוג מעולמו שלו לעולמות אחרים. בקהילה של משמעות, כלומר בכפר-הנוער במיטבו, ישנה המחויבות לאורח-חיים של נתינה ותודעת אחריות על הסביבה. המניע לפעולות תיקון עולם בכפר-הנוער יהיה ממוקד בהוצאת החניך ממעגל המצוקה ויתבסס על תהליך חינוכי.

מטרות:

1. שינוי תפיסתו העצמית של החניך משורד למנהיג.
2. תודעת אחריות אישית כלפי החברה.
3. מעבר מהכוח לפועל באמצעות נתינה אקטיבית מתמשכת.
4. יצירת אקלים כפרי של נתינה ותודעת אחריות.
5. נטיעת העולם באדם.

© עמותת "דרך כפר – יוזמות חינוך ימין אורד"

להנחיה ולהעמקה בתפיסת חינוך 'דרך כפר': www.derechkfar.org.il

עקרונות "דרך כפר" לתכנית תיקון עולם (קריטריונים להצלחת התכנית עפ"י דרך כפר).

- הכנה ועיבוד
- חוויית הצלחה
- הנכחה וניראות של הפעולות הנעשות בתחום
- נטיעת העולם באדם באופן רציף
- פעילות תיקון עולם כלל כפרית
- הנכחת תיקון עולם בתעודות הבית ספריות, עם אפשרות לבטא הערכה לפועלו של החניך.

מרכיבי תפיסה רלוונטיים נוספים לתוכנית

1. תיקון הלב
2. קהילה של משמעות
3. ארץ
4. שמים
5. עוגנים בעתיד

ערכים נוספים

1. אחריות
2. יוזמה
3. ידע

תיאור מפורט:

היקף התוכנית (מס' ימים/תקופת/רציף)

רציף

פירוט תכני:

תהליך התיקון במיטבו יהיה תמיד תהליך רציף בו יופיעו תיקונים חד פעמיים כאירועי שיא.

על מה אנחנו מדברים כשאנחנו מדברים על תיקון עולם?

תיקון רציף	תיקון חד פעמי	תיקון צוותי	כלל כפרי	קבוצת אם	קבוצת אב	תיקון פרטני
נמשך לאורך השנה	מתרחש כאירוע שיא	מתוכנן ומתבצע על ידי צוות הכפר	כל הכפר לוקח חלק	הקבוצה בה מתחנכים החניכים	קבוצה המכילה חניכים ממספר שכבות	תיקון רציף שנעשה על ידי חניך אחד

הפירוט המוצע להלן הינו פירוט של תיקון עולם רציף במסגרת קבוצת אם, המאפשר עשייה בעלת משמעות מירבית. דגשים לגבי תיקוני העולם הנוספים מופיעים בהמשך המסמך.

פירוט תכני של הפעילויות הכלולות בתכנית - על פי לוח הזמנים:

תיקון עולם קבוצתי במסגרת קבוצת אם

רציונל

תיקון עולם אשר נעשה במסגרת קבוצת אם, מאפשר לקבוצה לייצר שפה קבוצתית משותפת סביב עשייה ויציאה מהתבנית האינדיבידואלית של כל אחד מהחניכים בתוך הכפר. יתרה מכך, הכפר משמש כמסגרת המאפשרת התנסות ביצירת קבוצה תורמת לחברה, כדוגמה לכוחן האזרחי של קבוצות בחברה הישראלית במיטבה.

יש לזכור כי תהליך תיקון רציף הוא בעל משמעות רחבה ועמוקה יותר מזה החד-פעמי.

דגשים נוספים:

- תיקון עולם במסגרת קבוצתית להבלטת ייחודיות תרומתו של כל אחד מחניכי הקבוצה לפאזל הקבוצתי, תוך שיקוף התפתחותו העצמית.
- ניתן לעשות שימוש בתהליך תיקון העולם המתואר בעמודים הבאים כתהליך שנתי רציף.
- שלבי ההיערכות המתוארים מטה כוללים בעיקר עשייה של צוות הקבוצה סביב תהליך התיקון. עם זאת, כדאי לזכור כי יכולות החניכים לגיבוש תודעת התיקון והרצון בעשייתו

© עמותת "דרך כפר – יוזמות חינוך ימין אורד"

להנחיה ולהעמקה בתפיסת חינוך 'דרך כפר': www.derechfar.org.il

יגברו במידה ניכרת אם ירגישו שייכים ושותפים לתהליך. וכיוון שכך, תהליך התיקון במיטבו ייעשה על ידי החניכים, רובו ככולו.

היערכות מקדימה:

- א. בירור עמדות וחיבור לרעיון תיקון עולם – פעילויות קבוצתיות שיכולות לכלול מפגשים עם אנשים שעוסקים בתיקון עולם, הגברת מודעות, העלאת דילמות וכו'. (ראו הצעות פעילות לדוגמה בהמשך)
- ב. בחירת דגל סביבו תתלכד הקבוצה – הדגל יכול להיות אימרה שיוצאים איתה, מקום שרוצים לעבוד בו, אוכלוסיה שרוצים להתמקד בה, תחום ספציפי שמעניין את הקבוצה ועוד.
- ג. הכנה ונתינת מידע על הפעילות הנבחרת - מידע על המקום והפעילות, עדכון על הנעשה בארץ ובעולם, קישור לאנשים בעלי ניסיון בתחום, כתבות עיתונים בעניין.
- ד. כתיבת תכנית עבודה משותפת עם החניכים - תאריכים, תכנים, הכנות לוגיסטיות, מדדי הצלחה.

הפעלת תכנית התיקון, משימות וטיפים:

- א. הסעה: מעבר לפן הלוגיסטי, אפשר להשתמש בנסיעה עצמה (הלוך וחזור) ככלי חינוכי: העברת מידע וידע, תשומת לב לחניכים מסוימים וכו'.
- ב. שיחת פתיחה: השיחה מיועדת ל"סגירת קצוות" וזריקת מוטיבציה אחרונה לפני תחילת הפעילות וכוללת: חלוקת משימות, לוח זמנים, תזכורת "למה אנחנו כאן" ועוד.
- ג. מקום הצוות במהלך הפעילות: נוכחות הצוות במהלך הפעילות היא ליצירת חוויות הצלחה עצמאיות מרובות ככל האפשר בקרב החניכים. מחד, אנחנו נדרשים למזער את נוכחותנו ככל האפשר על מנת לייצר שותפות ועשייה אמיתית של החניכים. מאידך, עלינו להישאר קרובים, להמריץ ולכוון אותם לעשייה.
- ד. תיעוד: צילום (סטילס, וידאו או שניהם) וכתביה של משפטים/נקודות חשובות במהלך הפעילות. התיעוד יכול להיעשות על ידי הצוות או להיות תפקיד של אחד מחברי הקבוצה.
- ה. שיחת סיכום: לשיחת הסיכום חשיבות מרובה, כיוון שהיא מאפשרת "סגירת מעגל" ועיבוד של החוויה. רצוי שהשיחה תיעשה במרחק זמן קצר מהפעילות עצמה, על מנת שלא יאבד המומנטום והחוויה לא תדהה. הסיכום יכול להיעשות גם כפעילות חווייתית ובתוכה דיון.

סיכום ותיעוד:

- א. סיכום הפעילות ברמה הקבוצתית: מטרת הסיכום להנכיח את התהליך שנעשה, על כל שלביו, לסמן חוויות הצלחה ולהעמיק את הקשר בין העשייה לתודעת תיקון עולם. בנוסף, עיבוד הפעילות על ידי החניכים, ברמה האישית, מאפשר את פענוח החוויה שעברו.
- ב. פרסום הפעילות בכפר הנוער: בקהילה מתקנת עולם, שותפים החניכים בכל אחד מתהליכי התיקון שנעשים בכפר, גם אם לא השתתפו באופן פעיל בכל אחד מהתהליכים. בנוסף, חוויית ההצלחה של חניכי הקבוצה תועצם ככל שתהודתה תהיה גדולה יותר. על כן כדאי לפרסם את הפעילות שנעשתה במספר מישורים: פרסום תמונות של הפעילות עצמה וציטוטים של החניכים ברחבי הכפר; יצירת משבצת זמן בסדר היום הכפרי בה יסופרו

© עמותת "דרך כפר – יוזמות חינוך ימין אורד"

להנחיה ולהעמקה בתפיסת חינוך 'דרך כפר': www.derechfar.org.il

התהליך והעשייה (משבצת לצוות בזמן ישיבת צוות, משבצת לחניכי הקבוצה בכינוסי הקבוצות האחרות); פרסום הפעילות בעלון הכפר, באמצעי ההתקשרות המגוונים (וואטצאפ, פייסבוק וכיוצ"ב).

ג. פרסום חוויית ההצלחה למשפחות: שליחת מכתבים/תמונות/מסרונים או קיום שיחות טלפוניות להורי החניכים, בהם תתואר הפעילות הקבוצתית תוך התייחסות פרטנית לבנם/ביתם.

ד. פרסום הפעילות בקהילות השכנות לכפר-הנוער: שיתוף בפעילות של החניכים בסביבה השכנה משמעותית למיתוג קהילת החינוך בעיני השכנים. בכל תיווך ושיתוף, חשוב להקפיד לשמור על כבודם של מי שאפשרו לנו לתקן עולם.

תיקונים נוספים – דגשים וטיפים

תיקון רציף בקבוצת האב:

1. בתיקון מסוג זה יש לקחת בחשבון את הצורך בקיום תהליך מתמשך ומעמיק יותר של גיוס וגיבוש הקבוצה, שכן החניכים מגיעים מקבוצות ושכבות שונות.
2. הגדרת איש הצוות האחראי על הקבוצה במסגרת תיקון עולם מטעם הכפר צריך להיות מוגדר באופן ברור וחד משמעי. אחראי זה יוגדר גם כאחראי על התיעוד הנעשה במסגרת התיקון וכן תהליך העיבוד הקבוצתי.
3. איש הצוות העומד בראש קבוצת האב אחראי גם לחיבור אנשי הצוות של חניכי הקבוצה לנעשה בקבוצה במסגרת תיקון עולם. בכלל זה: דיווחים פרטניים, דיווח על העשייה, שיתוף בדילמות וכדומה.

תיקון רציף פרטני:

1. ככלל יש לזכור כי תיקון עולם פרטני צריך להיות מלווה ביתר תשומת לב כיוון שהחניך מתמודד לבד עם תהליך התיקון והנעשה בו.
2. יוגדר איש צוות אחד שיהיה אחראי על ליווי החניך בתהליך. בכלל אחריותו – הכנת החניך לתהליך, קיום שיחות תקופתיות, תיעוד הנעשה, ביקור (לפחות אחד) במקום בו מתבצע תיקון עולם ושיתוף ודיווח על הנעשה לאנשי צוות רלוונטיים, חניכים אחרים ומשפחתו של החניך.

תיקון חד-פעמי:

1. תיקון חד פעמי הוא הזדמנות ליצירת תהליך של דיאלוג עם חניכים, התכוונות לעשייה, מעורבות ואחריות לפני התיקון עצמו, במהלכו ואחריו. תהליך זה יכול איסוף מידע, עיסוק בדילמות הסובבות את תחום העשייה, חלוקת תחומי אחריות, בניית תכנית עבודה ועוד.
2. תיקון חד פעמי כשמו כן הוא – מהווה הזדמנות חד פעמית לעשייה בתחום זה. כיוון שכך ישנה חשיבות מכרעת להגדרת מטרותיו של התיקון, בניית תיקון שישיר באופן הטוב ביותר את המטרות שהוגדרו והגדרת הישגים נדרשים ומדדי הצלחה.

© עמותת "דרך כפר – יוזמות חינוך ימין אורד"

להנחיה ולהעמקה בתפיסת חינוך 'דרך כפר': www.derechkfar.org.il

3. על מנת למקסם את הצלחת הפעילות שנעשתה במסגרת התיקון יש לייצר חווית הדהוד שתמשך גם לאחר שהפעילות עצמה תסתיים: בעזרת פרסום ותיעוד האירוע, סיכומים כפריים וקבוצתיים, העלאת חוויות מהאירוע בימי הורים ואירועים כפריים ובדיקת אפשרות להמשכיות.

תיקון צוותי:

1. תיקון עולם הנעשה במסגרת צוותית דומה במובנים רבים לתיקון עולם הנעשה במסגרת קבוצת אם ועל כן ישנו צורך בשימת לב מיוחדת לגיוס הצוות לפעילות, גיבוש הצוות סביב בחירת דגל, הכנה וחלוקה ברורה של תפקידים ותחומי אחריות.
2. חשיבות נוספת קיימת בתיעוד ופרסום הפעילות המתקיימת במסגרת הצוותית שכן היא חלק מבנייתה של הקהילה כקהילה מתקנת עולם ועל החניכים להכיר בקיומה כחלק מהתהליך הנעשה בכפר.
3. עיבוד הפעילות ברמה הקבוצתית חשוב מאין כמותו כיוון שישמש מודלינג לעבודה עם חניכי הכפר סביב תהליך תיקון עולם.

תיקון כלל כפרי:

1. מהווה הזדמנות ליצירת קבוצות עבודה בין-מגזריות הכוללות חניכים, אמהות בית, עובדות סוציאליות, מדריכים, רכזים, מורים, ש"ש, מורות-חיילות, אנשי משק, אנשי אחזקה, עובדי חדר האוכל, מתנדבים שעובדים עם הכפר באופן קבוע וכל מבוגר משמעותי אחר. כל חברי הקבוצות ישתתפו בפעילות בתכנון, הכנה ותמיכה בפעילות, גם אם לא כולם ייצאו בפועל לשטח.
2. תיקון עולם כלל כפרי טומן בחובו אפשרות ייחודית שאין בתיקונים האחרים – קהילה שלמה העוסקת בתיקון. קהילה שעושה פעילות משותפת באותו הזמן תהיה כזו בה אנשי הצוות משמשים במהלך הפעילות קודם כל כעושים ורק אחר כך כאחראים על הקבוצות. כלומר, הדגש יהיה על העשייה המשותפת של החניכים והצוות ולא על חניכים עושים כשהצוות משמש כאחראי/מפקח/מתעד.
3. הצלחה של פעילות כלל כפרית תהיה – כתוצאה מתהליכי ההכנה, העשייה והעיבוד - בהבנה של כל אחד מחברי הקהילה כי הוא שייך ומחויב לקהילה מתקנת עולם.

קישורים למאגרי מידע לתיקון עולם:

- <http://www.ivolunteer.org.il> (פורטל התנדבות בישראל)
- <http://www.ivolunteer.org.il/Index.asp?CategoryID=122>
- <http://www.hevratova.org.il> (חברה טובה)
- <http://www.ruachtova.org.il> (רוח טובה)
- <http://www.leoro.org.il/Web/Default.aspx> (לאורו נלך)

© עמותת "דרך כפר – יוזמות חינוך ימין אורד"

להנחיה ולהעמקה בתפיסת חינוך 'דרך כפר': www.derechfar.org.il

- <http://mtzedek.org.il/?p=95> (במעגלי צדק)

תוכניות תיקון עולם להשראה מקהילות חינוך בדרך כפר (כפרים/בתי ספר/פנימיות שבהם קיימת תכנית תיקון עולם)

- כפר הנוער תו"מ חרב לאת – תיקון עולם במשמר האזרחי
- כפר הנוער נווה הדסה – שבוע תיקון עולם
- כפר הנוער הדתי כפר חסידים – סיירת ירוקה
- כפר הנוער אלוני יצחק – תיקון עולם בגינה הקהילתית
- כפר הנוער נווה עמיאל – תוכנית צב"ע
- כפר הנוער קדמה – סיירת סח"י
- כפר הנוער ימין אורד – שולחן עורר
- תוכנית "אורטוב" של רשת אורט – <http://www.ort.org.il/ortcommunity>
- אורט אדיבי אשקלון – עיצוב שיער, הנגשה, נטיות
- תחכמוני ברנקו וייס חדרה – שיפוצ גן
- עמל שמשון – סיפורי סבתא
- תיכון אורט מרום עכו – מודלינג של תיקון עולם בחדר מורים
- יש עוד ועוד בקהילות השונות והמגוונות ☺

קישורים למערכים ופעילויות חינוכיות לתיקון עולם:

- מאגר הידע דרך כפר - <http://maagar.derechkfar.org.il/se/search?SearchCategoryID=4&SearchTypeID=0=&SearchText=&Tag>
- לאורו נלך - <http://www.leoro.org.il/Web/Pedagogy/Default.aspx>
- מדרשת - <http://midreshet.org.il/PageView.aspx?id=2992&back=http%3a%2f%2fmidreshet.org.il%2fsearch.aspx%3ftag%3d2462>
- תנועת הצופים – <http://www.zofim.org.il/pics/center/%D7%A4%D7%A2%D7%95%D7%9C%D7%94%20%D7%9E%D7%A1%205%20->

© עמותת "דרך כפר – יוזמות חינוך ימין אורד"
 להנחיה ולהעמקה בתפיסת חינוך 'דרך כפר': www.derechkfar.org.il

[%20%D7%AA%D7%99%D7%A7%D7%95%D7%9F%20%D7%A2%D7%95%D7%9C%D7%9D.pdf](#)

- מדרשת תורה ועבודה הקבה"ד -

http://midrasha-toravoda.co.il/?actions_temp=%D7%A2%D7%A8%D7%91%D7%95%D7%AA-%D7%95%D7%9E%D7%A2%D7%95%D7%A8%D7%91%D7%95%D7%AA

לקריאה נוספת :

- [התמדה בקרב בני נוער בישראל בהתנדבות](#), פורה והפור וד"ר אהרן יורק, אוניברסיטת בר אילן - המחלקה למדעי החברה
- [היסודות האידיאולוגיים של העבודה ההתנדבותית](#), דב בן מאיר, בתוך "העבודה ההתנדבותית בישראל להלכה ולמעשה" 1988
- ["זה טוב לכולם", תועלת ורווחים מהתנדבות בני נוער, אשלים.](#)
- [-האם קיים קשר בין פעילות התנדבותית של בני נוער במסגרת בית הספר לבין תחושת השייכות שלהם לבית הספר ? מורים חוקרים בבית הספר, אלישר דורית, משרד החינוך המזכירות הפדגוגית, האוניברסיטה העברית ירושלים, 2005](#)
- [הקשר בין תחושת העצמה לבין התנדבות ומעורבות בקהילה בקרב בני נוער](#), פישר איילה, אוניברסיטת בר-אילן - בית הספר לעבודה סוציאלית - עבודת מ.א. 1999.

© עמותת "דרך כפר - יוזמות חינוך ימין אורד"

להנחיה ולהעמקה בתפיסת חינוך 'דרך כפר': www.derechfar.org.il